

OVISNOST O DROGI KAO MORALNO PITANJE

Valentin Pozaić

Duboki poznavalac ljudskog srca i duha, Aurelije Augustin zapisao je misao znakovitu za čovjeka u njegovu odnosu prema Bogu: »Jer si nas stvorio za sebe, i nemirno je srce naše dok se ne smiri u tebi.«¹ Istu je misao, na drugi, pjesnički način izrekao Petar Preradović: »Ljudskom srcu uvijek nešto treba. Zadovoljno nikad posve nije: Čim željenog cilja se dovrèba, Opet iz njeg što mu želja klije.«²

Izrečena misao svakome tko imalo razmišlja blisko je i dobro poznato životno iskustvo: Čovjekov je duh duh nezatomljive dinamike, vječnog propinjanja i nikad potpuna smiraja unutar ovozemaljskog obzora postojanja. Iz imanencije, uronjenosti u horizontalu uvijek nanovo izbija mladica žedna transcencije, nadprolaznosti, nadvremenitosti. Autentično zdravi ljudski duh ne može se potpuno i konačno zadovoljiti nijednom prolaznom vrednotom. Vječiti nemir i nezasitnost čovjekova duha posebno se očituje u doba prijelaza iz adolescencije u odraslu dob, tj. u naponu rascvjeta i pucanja obzora afektivnog i intelektualnog čovjekova svijeta. To je zapravo vrijeme osjećajne razigranosti, zaljubljenosti, oduševljenja i predanja velikim nesebičnim idealima solidarnosti i altruizma.

Upravo u to doba mladenaštva, više no u ikoje drugo, evanđeoski ideali Krista-čovjeka za druge privlače mlade duše, vode ih u istinske dubine vjere, odakle se dižu do neslućenih visina vlastite osobnosti, osobnog poziva sve do heroizma na području društvenog zalaganja. O tome neporecivo svjedoči niz upravo mladenačkih likova svetaca u povijesti Crkve (Franjo Asiški, Stanko Kostka, Alojzije Gonzaga, Dominik Savio, Mala Terezija, Marija Goretti, Petar Barbarić, Ivan Merz, Marica Stanković...).

Zamračen horizont

Nažalost, moguće je da pojedinac ne pročita svoj ljudsko-božanski zapis (genetic code — da se poslužimo jezikom genetike), ili da ga krivo odčita, da se zaputi smjerom koji ga nikad neće dovesti do smiraja njegova srca, njegova ljudskog bića. Na iznenađenje, susrećemo sasvim suprotne pojave i težnje od one Augustinove i Preradovićeve, i to ne od jučer. Susrećemo, naime, upravo mlade ljude, mladiće i djevojke bez ikakva ideala, zanosa i iščekivanja budućnosti. Svim svojim ponašanjem protuslove svome istinskome biću. Jedna ograničena, privremena, prolazna vrednota, jedan užitak kadar je zasjeniti i potpuno prekriti sav vidokrug

¹ A. Augustin, *Ispovijesti* I, 1, KS, Zagreb, 1973, str. 7. Latinski tekst: Quia fecisti nos ad te, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.

² P. Preradović, *Ljudsko srce*, u *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, MH, Zagreb, 1965, sv. 30, str. 251.

zarivanja i nazora na svijet i život. Činjenica je da jedna vrednota tako obuzme, zarobi osobu da ona postaje neosjetljiva i nesposobna za drugi, pogotovu za viši svijet vrednota. Tada jedan dio stvarnosti života preuzima ulogu cjeline, obožavan je kao cjelina, kao konačni domet čovjeka. Čovjek je zatvoren u svoj mali krug bez izlaza.

U tako izvrnutom osjećaju za stvarnost više nema prosudbe vrednota, nema reda vrednota. Postoji samo jedna, i to isključiva, koja ne priznaje i ne dopušta postojanje drugih. Zapravo, osoba više ne posjeduje vrednotu, već ta vrednota posjeduje osobu. Drugim riječima, osoba ovisi o vrednoti, osoba je postala ovisnik, zarobljenik nekog dobra, odnosno zla.

Sva su, naime, zemaljska dobra relativno a ne apsolutno dobra. Dosljedno, ona mogu čovjekovim neprikladnim pristupom i neodmjerenom upotrebom postati zla. Tako ono što je po sebi dobro u nekom izvrnutom redu, pod neprimjerenim uvjetima i okolnostima, postaje zlo za dotičnu osobu. A budući da su relativna dobra neprimjerena za konačne potrebe i zahtjeve ljudskog duha, ona ga ne mogu trajno ni zadovoljiti ni ispuniti. Naprotiv, neizbježno ga ostavljaju iznova gladnim i žednim, a zakonom začaranog kruga tjeraju ga na ponavljanje već prije iskušanih i propalih pokušaja smiraja, usrećivanja i zadovoljstva. Osoba-ovisnik ostaje zatvorenik slijepice ulice, iz koje nema izlaza prema daljnjim svjetovima, prema daljnjim razvojnim stupnjevima vlastite povijesti i osobnosti. Na taj način sve može postati predmetom ovisnosti: ne samo droga, alkohol i cigareta, nego također i posao, šport, spolnost, glazba, politika. Ovisnost je uvijek na djelu kad dio postane nadomjestak, simbol, iluzija na cjelinu čovjekova svijeta.

Biblija

Pojava ovisnosti nije neka novost našeg vremena, neki proizvod psiholoških, socioloških ili kulturnih činilaca našeg doba. Ona se pamti i poznaje od iskona. O toj opasnosti za čovjeka obilno govori sveta knjiga života — Biblija. Spomenimo ovdje samo dva dobro poznata i značajna primjera.

Već na prvim stranicama Biblije susrećemo nemir i nezadovoljstvo ljudskog duha, pa makar se i nalazio u raju zemaljskom. Naime, i tu je prvi par bio samo privremeno. Sve im je stvoreno bilo dano pod vlast, da svime upravljaju, da sve imenuju, a vrt da obrađuju i čuvaju. Međutim, jednog dana s preobličnim zavodnikom povedoše razgovor o onom jedinom drvu što je bilo izvan dometa njihove vlasti i o njegovu plodu. Sveti pisac bilježi kako odjednom: »Vidje žena da je stablo dobro za jelo, za oči zamamljivo, a za mudrost poželjno.« I više nisu mogli opstati bez tog jednog ploda. Događaj se dalje odvijao silom unutarnje zakonitosti: »Ubere ploda njegova i pojede. Dade i svom mužu, koji bijaše s njom, pa je i on jeo«. A plod uživanog ploda bijaše: »Tada se obadvoma otvore oči, i upoznaju da su goći« (usp. Post 3, 1—13).

Očit je to primjer kako jedna, doduše zavodljiva vrednota može izgurati s pozornice ljudskog zanimanja i pažnje sav ostali svijet, sve ostale vrednote. Stanje nakon takve odluke i djelovanja, zastrašujuće je: opazili su da su goli, tj. lišeni svog osobnog dostojanstva; jedno su drugome postali smetnja, izvor srama, a dotadašnji svijet sklada i pogodnih uvjeta za život izokrenuo se u trnovit okoliš.

Drugi je primjer iz Isusova života. Neki mladić, po svemu sudeći, natprosječno čestita života poželi više od toga. Isus, vidjevši da već posjeduje život humanosti i vjere, pozove ga na veći stupanj velikodušnosti: »Hoćeš li biti savršen, idi prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu! A onda dođi i idi za mnom.« Završetak tog iznimno zanimljivog susreta, evađelist Marko ocrtava ovako: »Na tu riječ ode mladić žalostan, jer imaše velik imetak« (Mt 19, 16—22).

Unutar određenih okvira, načelno gledajući, mladić je bio otvoren za ideale. U konkretnosti: nije bio gospodar svoga blaga, njegovo je bogatstvo sapelo njegov polet za idealom, nije bio kadar uzeti odstojanje od određene vrednote, usporediti je i odvagnuti s višom. Jednostavno: bio je ovisan, posjedovan, zarobljen jednim dobrom.

Nigdje se ne kaže da je posjedovanje materijalnih dobara samo po sebi zlo. Tek kada kao jedna, relativna, materijalna vrednota prepriječi put ostvarenju ostalih vrednota, kad oduzme slobodu duha u izboru, postaje osiromašenje za čovjeka. I čovjek odlazi u dalji tijek života žalostan.

Kultura smrti

Živimo u vremenu silnih protivnosti i protuslovlja. Nedvojbeno, nikada se nije toliko govorilo o čovjekovu dostojanstvu i čovjekovim pravima, među kojima je prvo pravo na život, a opet nikada to dostojanstvo i ta prava nisu bila tako grubo i tako često osporavana, ugrožavana i gažena kao danas. Vrijednost života s jedne strane uzdignuta je neobično visoko, o čemu svjedoče tolike povelje o pravima, dok je s druge strane sam život postao kao neki predmet, potrošačka roba koja se može kupiti, upotrijebiti i po upotrebi odbaciti (pobačaj, in vitro, rani selektivni pobačaj, posudbene majke, eksperimenti na ljudima, eutanazija, glad, neishranjenost, alkohol, nedostatak osnovnih medicinskih sredstava, torture, lokalni ratovi). Pojedinačni i kolektivni egoizam i hedonizam, potrošački i uživalački mentalitet — u obitelji, u školi, na velikim i malim ekranima — unose i šire na području života kulturu smrti. »Životne okolnosti i ambijent u kojima se nalazi današnja mladež negativno utječu na mnoge od njih, koji bilo zbog krize identiteta, nezrelosti, krize u obitelji ili tradicionalne ideologije — konflikte s okolinom, izoliranost i svakidašnje frustracije pokušavaju riješiti putem droge ili na neki drugi način, što vodi tragičnom samouništenju.«³

³ Bernardica Juretić, U prvom planu: droga, u *Nova tribina* 2 (1990), 4.

Droga kao pojava ovisnosti jedan je od sve prisutnijih i sve više zabrinjavajućih vidika kulture smrti. Jedno od osobito negativnih svojstava razornosti droge jest u tome što se javlja i djeluje u najbujnijem i najnadobudnijem razdoblju ljudskog života. Upravo kad se ljudsko biće rastvara kao cvijet u rano proljeće, kad bi se trebalo razvijati u smjeru buduće plodnosti za sebe i za druge, droga ga polako ispija i konačno usmrćuje. Upravo to vrijeme mladenaštva najpogodnije je da se uništi ljudska pojedinka, ali i da se uništi obitelj i cijeli narod, nacija. Nije nepoznata tvrdnja (koliko je istina a koliko je tlapnja, teško je znati) da je invaziju droge na SAD organizirala i financirala druga sila, iz ideoloških motiva. Ako, naime, ne može nadjačati izvana izravno silom i kapitalom, mogla bi to učiniti uništavanjem cijelih naraštaja drogom. Ishod bi bio jasan: uništena moralna i politička, ekonomska i vojna moć cijele nacije. Koja je budućnost naroda i države čiji roditelji svojim sinovima i kćerima za maturu ili diplomu kao dar daruju drogu — što se događalo u SAD?

Droga, kao kultura smrti, pojavljuje se istodobno na tri razine:

a. Droga kao fizičko zlo: razara skladan rad cjeline ljudskog organizma, koji je pretpostavka za sve više stupnjeve ljudske djelatnosti. Još je nepoznato i nije istraženo koje su sve posljedice zlorabe droge prisutne u prenošenju ljudskog života, u prenošenju s roditelja — posebice s majke — na djecu. Koja je budućnost obitelji i društva čija su djeca već od začeca, u svom genetskom zapisu, zatrovana bolešću ovisnosti? I ne samo da razara, droga uništava, ubija osnovnu vrednotu: ljudski život. Pogotovu kad je udružena, kako već jest, sa zarazom Sida/Aids, postaje dvostruko ubojita.

b. Droga kao etičko zlo: ometa ili obustavlja odvijanje tjelesno-duševnih sila o kojima ovisi čuvstveni, duševni i društveni svijet osobe, kao i spoznajna sposobnost, nadasve svijet čovjekove slobode i ljubavi, zanimanja za druge ljude i za njihovu sudbinu u društvu danas i sutra. Mi još i ne razmišljamo ozbiljno i sustavno što sve znači — pod političkim, gospodarskim i kulturnim vidikom — naraštaj nagrizen ili čak nepovratno razoren u svom osjećajnom, voljnom i spoznajnom svijetu. Osoba-ovisnik ide sve dalje skliskim putem ovisnosti, stjecanja zle navike. To etičko-moralno zlo prisposodobivo je samoubojstvu čovjeka koji odlazi na područje živog pijeska.

Ako je osoba još uvijek u stanju spoznavati i razlikovati dobro od zla, ako posjeduje neku moć slobode, počinja čudoredno, tj. etičko zlo, jer ne poštuje nego uništava etičke vrednote, tj. djeluje protiv onoga što razumski spozna je kao dobro, poželjno i u savjesti obvezatno.

c. Droga kao moralno zlo: religiozan čovjek svjestan je činjenice da nije apsolutni gospodar svoga života. U konačnici život pripada Bogu, Stvoritelju i darovatelju života. Njemu osobno čovjek-osoba duguje odgovor za dar i vrednotu svoga života. Zadaća je čovjeka da se u ovom zemaljskom

životu što više suobliča Bogu, slici na koju je stvoren, da se približi Bogu. Međutim, »bolestan subjekt ne može pravo susresti Boga«,⁴ Narušavajući i oštećujući cjelinu ljudskog života ili pak dovodeći u pitanje i samo njegovo postojanje, čovjek izvrće Božji plan zasnovan od vječnosti, dolazi u osobni sukob s Bogom. Nitko, naime, nije slučajno došao na svijet. Riječ upravljena proroku odnosi se na svaku osobu: »Dođe mi riječ Jahvina: Prije nego te oblikovah u majčinoj utrobi, ja te znadoh; prije nego što ih majčina krila izade, ja te posvetih« (Jer 1, 4—5). I nitko nije slučajno baš tu i u to vrijeme u kojem živi. Za vjernika nema ni slučajnosti ni besmisla. Smisao nam može biti prikriven u ovozemaljskom ljudskom proputovanju, ali to ne znači da ga nema. Napad na ljudski život u svjetlu vjere jest moralno zlo, ili grijeh koji, prema svojoj težini i ozbiljnosti, unosi u srce i dušu osjećaj krivnje i grižnju savjesti.

A ukoliko je uništena sposobnost zdravog rasuđivanja i slobodnog odabiranja, tada u tom samom trenutku nema grijeha (za grijeh se traži spoznaja i slobodna odluka). Međutim, osoba je odgovorna u korijenu za svoje takvo stanje. Prijašnje slobodne odluke i djela, moralno zla, uvjetuju i uzrok su budućeg stanja ovisnosti, neuračunljivosti, ali i moralnog zla. Kasnije uzimanje droge, iz ovisnosti, sliča čovjekovu djelovanju iz navike: uvjetovano je ali i u korijenu odgovorno. Čovjek je odgovoran za svoje navike. Sasvim konkretno: gledajući s religioznog stanovišta zlouporaba droge je u izravnom i nepomirljivom sukobu s petom zapovijedi Dekaloga, Božjih zapovijedi. Sama zapovijed »Ne ubij« (Izl 20, 13), u svom pozitivnom izričaju zapravo glasi: Poštuj, čuvaj, unapređuj život. Uzimanje droge nijekanje je svega toga, bilo djelomice bilo u cijelosti: ubija duh, razarajući zanimanje za više vrednote, za školu, za odgoj, za poštivanje sebe i drugih. Smrt duha neizbježno se prenosi na područje tjelesnosti.

I ne samo da je zlouporaba droge protiv pete zapovijedi. Ona je, po posljedicama svoga širokog djelovanja, na sasvim očit način protiv svih etičkih vrednota, protiv svih Božjih zapovijedi (usp. Izl 20, 1—17). Spomenimo samo ukratko: ovisnik o drogi idolopoklonik je užitka droge (I), ne poštuje ni ime ni dan Gospodnji (II, III), ne poštuje roditelje ni djecu (IV), ne poštuje smisao spolnosti i ne poznaje ljubav, nesposoban je za brak i roditeljstvo (VI, IX), nesposoban je za rad te mora krasti (VII, X) da bi preživio i nabavljao daljnje potrebne količine droge. Slikovito rečeno: »Droga je tamnjan žrtvovan idolima najneljudskije laži«.⁵ Francuski svećenik koji se već dvadeset godina brine za ovisnike o drogi piše: »Droga je najgrozniji grijeh, zlo u svem svom užasu. To je pakao na zemlji.«⁶

⁴ I. Fuček, Eksplozija droge — simptom nedostatka vrijednosti, u *Obnovljenom Životu*, 37 (1982), 354.

⁵ A. di Marino, Quando il mondo »va stretto«: fuga o trascendenza?, u *La droga, la realta ed oltre, Orizzonte Medico*, Roma 1981, 57.

⁶ P. de Parcevaux, Un prete tra i drogati, u *Dolentium Hominum* 2 (1990), 70.

Istinom do slobode

Nakon bolnih spoznaja o masovnom prodiru droge u svijet mladih, i teškom tijeku liječenja postavlja se tjeskobno pitanje: koja je budućnost pojedinaca i društvene zajednice kao cjeline nasuprot svijeta droge?

Kad je Isus htio ocrtati bit zavodnika-sotone, rekao je za njega da je »lažac« i »čovjekoubojica od početka« (Iv 8, 44). Lažući prvim ljudima, obećavajući im ono što u skladu sa svojom naravi nisu bili kadri postići, uveo ih je u svijet iluzija, a zatim u svijet trpljenja i agoniju smrti. Isto se ponavlja i danas s ovisnicima o drogi. Posredstvom trenutačnih ugodnih doživljaja, trenutačnim rješenjem životnih pitanja, zapravo pokušajem bijega od neizbježne stvarnosti života, nuđa im se nestvarna slika o životu i smislu života, da bi konačno završili u bijednom duševnom i tjelesnom stanju samouništenja. I tu su, dakle, nazočne one iste dvije stvarnosti: prvo laž, a zatim ubojstvo. Nije ovdje toliko važna rasprava da li je uvijek i posvuda na djelu osobno zli duh ili njegovi ortaci: zavodnici i preprodavači droge. Jer, učinci su isti.

Bolest ovisnosti najprije uhvati korijen u ljudskom duhu, unosi rascjep, podijeljenost osobnosti (sjetimo se biblijskih primjera), umjesto istinskih unese lažne ideale i lažne potrebe. A mi živimo u svijetu ponude-potrošnje-dobiti, gdje se potrebe izmišljaju kako bi se mogli prodati proizvodi. I gotovo da smo svi, bez razlike, oduševljeni tržišnom privredom, jer ona donosi dobit! Ovisnost je prvotno bolest duha, a tek drugotno, bolest tijela.⁷ Kad je duh zahvaćen, posljedice se prenose i na tjelesnost čovjeka. Ovime se ne želi reći da nije moguć slučaj ovisnika koji su dospjeli u to stanje zbog lakomislenosti ili na prevaru.

Naš suvremenik Viktor Frankl nije se libio na seminaru za zdravstveno osoblje u Zagrebu iznijeti tvrdnju: Kad đavao više nije imao što izmisliti u XX. stoljeću da nam uništi mladež, izmislilo je heroin. Prema svjedočanstvu s kliničkih odjela za liječenje od droge, devedeset i devet posto teških ovisnika prije su već bili oboljeli na idejnom, svjetonazornom i duhovnom planu: sudjelovali su na seansama raznih okultnih, spiritističkih skupina. Tražili su smiraj izvan svog bića, izvan svog srca.

Postoji li i koji je izlaz iz svijeta droge? Govoreći mladeži, Ivan Pavao II. je ukazao na put oslobođenja: »To zlo, uljezlo u osobe i strukture, treba biti pobijeđeno novim zalaganjem odgovornosti, unutar struktura društvenog života, i posebice po ponudi alternativnih modela života.«⁸ Potrebno je izrađivati novu kulturu. Usred ovog svijeta gdje je tako razorno nazočna kultura smrti, naša je dužnost svjedočiti i prenositi kulturu života. Kultura života zahtijeva cjeloviti pogled na vrednotu ljudskog života, na sve njegove domete, mogućnosti i ograničenosti. I na

⁷ Tvrdnju je iznijela medicinska sestra Ancila Vujković, na tribini FTI, 30. I. 1991. Ona je jedina časna s. koja u Zagrebu radi na jednom bolničkom odjelu za drogirane, u Vinogradskoj bolnici.

⁸ Ivan Pavao II, Govor mladima Talijanskog centra solidarnosti iz grada Lucca, u *L'Osservatore Romano*, 25—26. IX. 1989, 9.

tom području vrijedi Isusova riječ: »Istina će vas osloboditi« (Iv 8, 321). Istini za ljubav moramo reći otvoreno i sasvim jasno svu istinu o ljudskom životu. Upravo je ta istina o ljudskom životu u svijetu ovisnosti o drogi krajnje izobličena.

Istina je:

— da živimo u nesavršenom svijetu i da su naše ljudske mogućnosti i sposobnosti u oblikovanju toga svijeta osjetljivo ograničene;

— da je ovaj naš zemaljski život uokviren u vremenito i prolazno postojanje;

— da prihvaćanje života uključuje i prihvaćanje bolesti, boli, patnje i smrti;

— da čovjek posjeduje pozitivne i negativne težnje, nagone, pa je stoga nužno potrebno vladati nagonima, tj. potrebna je stega odricanja. O tome rječito govori svakodnevni život. Jer, i najljepši mogući izbor uključuje u sebi odricanje: birajući jedno odričemo se nečega drugoga ili mnoštva drugih stvari; odričemo se, jer nam je ono jedno, izabrano važnije i značajnije;

— da iskustvo potvrđuje kako se često na prvi pogled i na kratku stazu pojedine stvari i užitelji mogu činiti dobri, ali su na dugi rok krajnje štetni (biblijski izvještaj);

— da je prihvaćanje kulture odricanja neophodno za svaki ljudski život, koji iole želi biti na etičko-moralnoj visini; ako želi na dugu stazu ostati i još više postajati ljudski, u skladu sa svojim istinskim dostojanstvom osobe na sliku Božju;

— da tek po kulturi odricanja čovjek postiže unutarnji stav odstojanja, nenavezanosti, neovisnost spram svih stvari i vrednota;

— da je čovjek stvoren kao slobodno biće koje može ići kroz život kao čovjek samo ako bira, odabire vrednote; a to je moguće samo onome tko nije vezan, ovisan, već je slobodan, zna zadržati potrebni odnos spram svih vrednota, kako bi bio slobodan birati;

— da je uistinu čovjek-vjernik onaj tko se može prepoznati u slobodnom čovjeku Isusove prisposode, u onome koji »pronađe jedan dragocjeni biser, ode, rasproda sve što je imao i kupi ga« (Mt 13, 45);

— da se može izaći iz zla i grijeha, snagom Duha, po oproštenju grijeha i iscijeljenju savjesti i duše, molitvom i pokorom, osobnom i solidarnom iz kruga bližnjih.

Vrijednost života

Ljudski tjelesni život temeljna je, premda ne i najviša vrednota i uvjet je svih ostalih vrednota i čovjekovih prava. Uzaludno je govoriti o nekim drugim i višim pravima čovjeka, ako nije zajamčeno prvo i temeljno pravo na nepovredivost života. Tjelesni je život, naime, vrednota u sebi, jer omogućuje način postojanja pojedinca i njegovu pojavnost pred drugim osobama; nositelj je osobnog postojanja, mjesto ostvarivanja slobode, temelj neponovljive osobne povijesti. Tjelesnošću čovjek ostvaruje svoje ljudske međusobne odnose s drugim osobama kao i odnos sa svojim Stvoriteljem. Upravo u svom tjelesnom postojanju čovjek se po-

javljuje kao kruna svega stvorenja, kao jedino biće stvoreno »na sliku Božju« (Post 1, 27), obdaren sposobnošću spoznaje, slobodne odluke, sposobnošću da ljubi. Tjelesni je život uvjet i mjesto gdje se ostvaruje božanski poziv upravljen pojedinoj osobi da se postupno sve više ostvaruje na sliku Božju, da postaje sličnija Bogu, svom izvoru i uviru.

S gledališta cjelovitog, holističkog etičko-moralnog pristupa svaki se zahvat u tjelesni život pojedinca, u tijelo čovjeka, tiče cijelog čovjeka i njegove osobe, njegova tjelesnog, duševnog i duhovnog života. Osoba je nositelj tjelesnog života i ona je vezana uz sudbinu tjelesnog života, u ovom postojanju prolaznosti i u onom neprolaznosti. Dosljedno tome tjelesni život baštini na nepovredivosti ljudske osobe.

U svjetlu kršćanske antropologije svaki je ljudski život, ljudska osoba, plod stvaralačke Božje ljubavi. Bogu je svaki pojedinac — u svim svojim razvojnim stupnjevima, u svim zdravim i bolesnim stanjima — neizmjereno dragocjen. Svaka je ljudska jedinka stvorena i određena u vremenu za nadvremenito, u prolaznosti za neprolazno, u privremenom za vječni život zajedništva ljubavi s vječnim Bogom, koji je ljubav (usp. 1 Iv 4, 8. 16). U istom svjetlu vjere, u susretu s ljudskim životom u nama se rađa strahopoštovanje, osjećaj svetosti. Govoreći o tome crkveni dokument *Dar života* izjavljuje: »Ljudski je život svet, jer od samog svog početka uključuje 'Božje stvaralaško djelovanje', i zauvijek ostaje u posebnom odnosu sa Stvoriteljem, svojom jedinom svrhom.«⁹ Život je dar Božje ljubavi. Ali — nedovršeni dar. Stoga je život ujedno i zadaća: kako za pojedinca tako i za cijelu ljudsku zajednicu. Zahtijeva od svake osobe da ga primi i prihvati ljubavlju, da ga čuva i unapređuje u skladu s vječnim Božjim nacrtom, koji svaki pojedinac otkriva u molitvenim i meditativnim dubinama svoje autentično oblikovane savjesti. To potvrđuju i same uvodne riječi spomentog dokumenta: »Dar života što ga je Bog Stvoritelj i Otac povjerio čovjeku, od njega zahtijeva da bude svjestan njegove neprocjenjive vrijednosti i da za nj preuzme odgovornost.«¹⁰

Zaključak

Zloraba droge razara duh i tijelo. Prvotno je bolest duha, a tek drugotno bolest tijela. To je jedan od suvremenih vidika kulture smrti. Naša je zadaća — bilo to zgodno ili nezgodno (usp. 2 Tim 4, 2) — da pronosimo i promičemo kulturu života. Kultura života uključuje kulturu odricanja: samodisciplinu, vladanje nagonima. Nema nijedne ljudske veličine koja nije izrasla na plodnom tlu kulture odricanja, u zanosu za velikim idealima. Krivo je shvaćanje da je odricanje nešto negativno, nešto što bi unesređivalo čovjeka. Pitanje je iz kojih se motiva nečega odričemo. Svaki izbor već uključuje »odricanje od« u korist izbora danih vrednota. Ali, vrijedan izbor donosi teret. (Prisjetimo se samo odricanja koja prihvaćaju sportaši.)

•

⁹ Zbor za nauk vjere, *Donum vitae — Dar života*, Rim — Zagreb, KS, 1987, br. 5.

¹⁰ Isto, Uvod 1.

Imamo mnogo razloga da se založimo za kulturu života u ravnosti ljudske osobnosti, na pragu osobne budućnosti, u mladenačkoj dobi. U susretu s drogom pojedinac je nemoćan, ali zato postoji mogućnost i obveza udruženog djelovanja, bilo u crkvenim bilo u građanskim društvima.¹¹ Male terapijske zajednice, u kojima zdravi i već izliječeni pomažu ovisnicima da se oslobode od svoje ovisnosti, vrlo je značajan vidik solidarnosti i vjerničkog apostolata u ovom svijetu.

Kakav ćemo fizičko-psihičko-moralni naraštaj ponijeti ususret trećem tisućljeću? Tom pitanju i odgovornosti u ovom posljednjem desetljeću drugog milenija ne mogu umaći ni pojedinac, ni društvo, ni Crkva. Svi-ma nama, kao slobodnim i odgovornim ljudskim bićima, upravljane su svetopisamske riječi: »Pred vas stavljam: život i smrt, blagoslov i prokletstvo. Život, dakle, biraj!« (Pnz 30, 19).

Zloraba droge je zlo i grijeh — što moramo osuditi i odbaciti. Žrtve droge, zlopatnici i grešnici, naša su braća i sestre — njih moramo zagrliti. Moramo im ponuditi novi svijet slobode, za što su se pokazale djelotvornim male terapijske zajednice. Privremena odijeljenost, izolacija u maloj zajednici, vrijeme je i način tjelesno-duševnog preporoda, osposobljavanja za trajan povratak i život u široj zajednici. Svi koji u tom napornom i zahtijevnom poduhvatu sudjeluju svjedoče i nose radost i nadu oboljelima i njihovim obiteljima — i cijelom društvu. Štoviše, oni su oživotvoreni evanđeoski ideali Samaritanca i Šimuna Cirenca, žena s križnog puta: suosjećaju, pokreću se, brišu zamračena lica, vraćaju snagu života i dostojanstvo ljudske osobe. Na to nas poziva Isus Krist: »Stogod učiniste jednome od ove moje najmanje braće, meni učiniste« (Mt 25, 40). Jedino živeći i prenoseći kulturu života, moći ćemo stupiti smirene savjesti i vedra lica pred lice Boga i pred lice čovjeka.

DRUG ADDICTION

Summary

Drugs are a great evil of our times, and its effects are felt on body and soul. Drug addiction is primarily a spiritual illness and this should be taken into consideration in any attempt to cure it. The authentic attitude towards life implies renunciation.

¹¹ Usp. R. Brajičić, *Dekret o apostolatu laika* (komentari II. vatikanskog koncila), FTI, Zagreb, 1990, 232—269.